ÖREBRO

Trygghetsstudie Tågmästaren 24

Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen

Innehåll

..... 1

Trygghetsstudie Tågmästaren 24 1

1 Introduktion 1

1.1 Bakgrund & Tillvägagångssätt 1

2 Trygghetsstudie 1 - Kartläggning 3

2.1 Metod och procedur 3

2.2 Resultat 5

3 Trygghetsstudie 2 - Orsaksanalys 11

3.1 Metod och procedur 11

3.2 Resultat 15

4 Förebyggande strategier och tekniker för brott och otrygghet 18

5 Etiska aspekter och metodologiska svårigheter 21

6 Sammanfattning 22

7 Referenser 25

7 Bilagor 29

Bilaga A 29

Bilaga B 29

Bilaga C 30

Bilaga D 34

1 Introduktion

Fastigheten Tågmästaren 24, belägen i centrala Örebro vid Fabriksgatan, utgör en betydande del av stadens utbildnings- och verksamhetsmiljö. Inom fastigheten är Virginska gymnasiet, en kommunal gymnasieskola med flera utbildningsprogram och omfattande elev- och personalgrupper, lokaliserad. Skolverksamheten skapar dagliga flöden av elever, personal och besökare. Fastigheten rymmer även Oscariahallen, en idrottshall som används för träningar, idrottsmatcher och föreningsverksamhet, samt Oscariagaraget, vilket tillhandahåller parkering för både verksamhetsbrukare och besökare. Historiskt är byggnaden en del av den tidigare Skofabriken Oscaria, vilket bidrar till områdets kulturhistoriska värde (Örebroporten, 2025).

Tågmästaren 24 ligger i ett centralt och kollektivtrafiknära läge, med gångavstånd till Örebros centrala delar, restauranger, servicefunktioner och stadens huvudnoder för kollektivtrafik, inklusive Resecentrum. Närliggande grönområden och gångstråk längs Svartån, såsom Brunnsparken och Wadköping, erbjuder möjligheter till utevistelse och social samvaro, vilket gör området mångfunktionellt och attraktivt men också viktigt att beakta i trygghetsanalysen.

Den gällande detaljplanen har inte uppdaterats i takt med tidigare förändringar av fastigheten, vilket innebär att vissa befintliga verksamheter och byggnadsdelar saknar planmässigt stöd. För att möjliggöra nya byggnationer och säkerställa att planläggningen tar hänsyn till både dagens användning och framtida utvecklingsbehov genomförs en trygghetsstudie. Studien syftar till att identifiera potentiella trygghets- och brottsrelaterade problem, analysera bakomliggande orsaker och presentera övergripande situationella strategier för att motverka dessa problem – vilket fungerar som underlag för det fortsatta planarbetet och eventuella framtida byggnationer.

1.1 Bakgrund & Tillvägagångssätt

Lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete trädde i kraft den 1 juli 2023 (SFS 2023:196). Lagen understryker att kommuner, baserat på ett kunskapsbaserat underlag ska ta ställning till behovet av brottsförebyggande och trygghetsfrämjande åtgärder samt fullfölja andra uppgifter som lagen kräver. Dessa inkluderar att bland annat ta fram

lägesbilder och åtgärdsplaner minst vartannat år. Detta innebär en grundlig kartläggning av brottsligheten och annan relevant information samt en analys av denna, och att ta fram en åtgärdsplan baserat på denna med de åtgärder som kommunen beslutat att vidta i brottsförebyggande och trygghetsfrämjande syfte.

Enligt två av de strategiska målen från *Gemensamt ansvar för framtidens Örebro* ska det vara ”tryggt att bo, leva och verka i Örebro kommun” och Örebro kommun ”ska strukturerat arbeta för att inte ha några utsatta områden, riskområden eller särskilt utsatta områden” (Örebro kommun, 2024, s. 10). Nämndmål 3 strävar dessutom efter att ”detaljplaneringen ska skapa förutsättningar för trygga livsmiljöer”.

Med anledning av lag 2023:193 och de presenterade målen ska en kunskapsbaserad trygghetsstudie genomföras på och kring Tågmästaren 24 vilket kan användas som stöd vid utformningen av en trygghetsfrämjande detaljplan.

En komplett trygghetsanalys består enligt Trygghetsmodellen från *BoTryggt2030* av fyra delmoment eller trygghetsstudier (BoTryggt2030, 2020):

1. *Genomgång av dokumentation.*
2. *Trygghetsvandring.*
3. *Medborgardialog och nyckelintervjuer.*
4. *Trygghetsbesiktning.*

Denna trygghetsstudie kommer att inkludera de två första delmomenten i Trygghetsmodellen. Genomgång av dokumentation (1) har sammanställts i en kartläggning, och en orsaksanalys med direktobservationer har fyllt funktionen av trygghetsvandring (2) till följd av resursbrist.

Begreppet otrygghet. Otrygghet definieras i detta sammanhang som den upplevda risken för att bli utsatt för brott (Ferraro, 1995). Den upplevda risken för att bli utsatt för brott påverkas av tecken på brottslighet, som klotter, skadegörelse, nedskräpning, liksom samlingar av personer eller ordningsstörande beteende och annan oordning (Skogan, 1990). Ökade tecken på brottslighet kan innebära en ökad frekvens av brottlighet men detta innebär *sällan* en ökad risk för att bli utsatt för brott. Platser eller stråk där individer upplever tecken på att kunna drabbas av brott kan betraktas som rädslogeneratorer, där individer kan uppleva en större rädsla för brott – vilket kan förknippas med begreppet otrygghet.

Åtgärder som är brottsförebyggande kan ofta, men behöver inte vara trygghetsfrämjande, men brottsminskande effekter kan i längden bidra till ökad trygghet (Welsh & Farrington, 2009).

Därför kommer denna trygghetsstudie och dess analyser beröra tekniker och strategier som inte bara är trygghetsfrämjande, utan även brottsförebyggande.

2 Trygghetsstudie 1 - Kartläggning

Kartläggning är ett verktyg för att bättre förstå och prioritera brotts- och trygghetsproblem samt underlättar en god prioritering av resurser och innebär att på ett systematiskt sätt bilda en förståelse av problemet (Brottsförebyggande rådet [BRÅ], 2021, s.16). Kartläggning ligger till grund för orsaksanalys och senare val av insats och därför är det av stor betydelse att genomföra kartläggningen på ett systematiskt, noggrant och kritiskt sätt (BRÅ, 2021, s. 44). Brister hos kartläggningen kan leda till en olämplig analys vilket leder till ett olämpligt förslag av åtgärder, vilket i sin tur kan innebära att dyrbara resurser prioriteras till metoder som inte fungerar.

Syftet med denna kartläggning är att undersöka utbredningen av otrygghet och de brottsproblem som eventuellt finns kring Tågmästaren 24 i Örebro och vilka specifika platser kring fastigheten som har störst problematik. Frågeställningen till denna kartläggning har utformats till följande: “Hur omfattande är otrygghet- och brottsproblematiken kring Tågmästaren 24 i Örebro?”.

2.1 Metod och procedur

Kartläggningen har primärt baserats på data och statistik från EMBRACE Safety vilket är en datakälla vars syfte är att användas som stöd för kunskapsbaserat arbete (EMBRACE Safety [EMBRACE], 2025). EMBRACE samarbetar med ett flertal olika aktörer som bostadsbolag, vaktbolag, parkeringsbolag, näringsliv, hotell, kollektivtrafik samt Polisen (E. Norrbin, personlig kommunikation, 5 maj, 2025). Flera olika aktörer bidrar med information och rapporteringar om händelser på specifika platser och tidpunkter vilket bidrar till en bredare lägesbild av olika brottsproblem, vilket är en styrka för denna kartläggning. Aktörerna delar veckovis med sig av vad som har skett och observerats i området de verkar i och data och statistik från EMBRACE uppdateras kontinuerligt utifrån dessa rapporteringar (Örebro universitet, 2018, s. 12). Data i EMBRACE består dels av anmälda brott från polisen vars sekretessinformation och känsliga uppgifter är bortfiltrerade, dels rapporteringar av händelser

från samverkande verksamheter som tillsammans bildar en gemensam lägesbild. Vid inrapportering kan information uppges om exakt plats och uppskattad tid då händelsen skett (Örebro universitet, 2018, s. 11–12). En begränsning kan vara att det är svårt att veta en exakt tid då en händelse har ägt rum då direkta observationer är ovanliga, vilket senare kan påverka kartläggningen. Varje rapport markeras sedan på digitala kartor i EMBRACE och diagram med bland annat omständigheter kring händelsen, veckodagar och tider som händelsen har skett och vidtagna åtgärder för dessa. Dessa rapporteringar grundas på observationer av till exempel skadegörelse och otrygghetskapande samling av personer.

Genom att använda sig av EMBRACE kan information inhämtas om hur otrygghet och vissa tecken på brottslighet ser ut på området tillhörande Tågmästaren 24 och på vilka exakta platser problemen finns och under vilka omständigheter. De funktioner som har presenterats är en styrka i arbetet eftersom de tillåter en bred kartläggning av hur problemet med otrygghet och brottslighet ser ut i nuläget. Dessa ger goda förutsättningar för en väl utförd orsaksanalys med stadig grund, vilket i sin tur ger goda förutsättningar för en relevant trygghetsanalys och trygghetsfrämjande och brottspreventiva strategier för Tågmästaren 24. De händelsekategorier som kommer att kartläggas via EMBRACE och är kopplade till trygghetsfrågan är *skadegörelsebrott, otrygghetskapande samling av personer, annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende, misstänkt narkotikahantering* samt *otrygg plats.*

Skadegörelse har inkluderats i kartläggningen eftersom tecken på skadegörelse bidrar till otrygghet och att det dessutom är ett signalbrott, det vill säga en brottskategori som syns och märks mest (Skogan, 1990). *Misstänkt narkotikahantering* har inkluderats eftersom tecken på narkotika som injektionsmaterial och annat narkotikarelaterat skräp samt uppenbart narkotikabruk enligt forskning bidrar till otrygghet (Van Hur & Bingham, 2013).

Svårigheter. En svårighet med att använda sig av rapporteringar i EMBRACE i kartläggningen är att analyser kan försvåras på grund av att händelser kan passa in i flera kategorier. Observationer av narkotikabruk kan exempelvis passa in i såväl *misstänkt narkotikahantering* som *annat ordningsstörande eller otrygghetsskapande beteende*, vilket kan göra att två identiska händelser ändå delas in i olika kategorier beroende på rapportör. För att hantera denna svårighet kommer händelsebeskrivningar av rapporteringarna värderas högt för att kunna dra så korrekta slutsatser som möjligt.

Andra data. Andra informationskällor för kartläggningen är en trygghetsrapport från Skateparken vid Tågmästaren av Föreningen Örebro Skateboard, (Föreningen Örebro

Skateboard, 2025). Denna bidrar med kunskap om Skateparkens verksamhet och förening, dess användning och betydelse för Örebro samt om de trygghet- och brottsproblem som finns där och hur dessa hanteras och åtgärdas. Även sammanställningen av Trygghetsvandringen 2025 som genomfördes av Örebro kommun i samverkan med City Örebro har använts som datakälla i kartläggningen (Örebro kommun [Internt dokument], 2025). Trygghetsvandringen anordnas vartannat år där medverkande aktörer som bland annat fastighetsägare, Polismyndigheten, Örebros kommunala förvaltningar, EMBRACE Safety och representanter från kommunfullmäktige deltar. Dessa delas in i olika grupper och vandrar genom olika delar av centrala Örebro där syftet är att identifiera osäkra och otrygga platser. Ett av de områden som berörs av trygghetsvandring är område 7 där Tågmästaren och närliggande områden som exempelvis Skateparken och Nikolai kyrkogård är belägna (se Bilaga B). Dessa datakällor kompletterar trygghet- och brottsstatistik från EMBRACE och gör att kunskap kan trianguleras och utöka trovärdigheten i de resultat som tas fram genom trygghetsstudien.

2.2 Resultat

Jämförelseperioden för statistiken i EMBRACE är 1 november 2024 till 1 november 2025 för att ta hänsyn till säsongsvariationer i brott och otrygghet samt att komma nära nutid. I jämförelse med andra närliggande delar av centrala Örebro har Tågmästaren 24 generellt sett inte en lika omfattande problematik med brottslighet eller otrygghet enligt statistiken från EMBRACE (EMBRACE, 2025). Gällande *skadegörelse* har Tågmästaren 24 ingen rapporterad problematik under tidsperioden i jämförelse med närliggande delar av centrala Örebro, se figur 1 och 2. Skateparken som ligger i nära anslutning till Tågmästaren 24 har dock fyra skadegörelserapporter. Fyra rapporter om *otrygghetsskapande samling av personer* finns på Tågmästaren men är inte lika stor som vid exempelvis området väst om Conventum som bildar en koncentrerad massa på kartan i EMBRACE, se figur 3 och 4. Skateparken har nio rapporter. Statistik kring *annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende* visar att färre rapporter finns på Tågmästaren, tre stycken, i jämförelse med andra delar av centrala Örebro, se figur 5 och 6. Ett större antal än vid Tågmästaren finns vid Skateparken, åtta stycken. För *misstänkt narkotikahantering* finns sex rapporter vid Tågmästaren och 21 rapporter vid Skateparken, se figur 7 och 8. Totalt 17 *otrygga platser* har rapporterats i Örebro kommun inom tidsperioden där de flesta finns kring centrum. I närheten av Tågmästaren finns

två rapporterade otrygga platser, en vid Södra station och en vid den närliggande Skateparken och de offentliga toaletterna, se figur 9 och 10.

Figur 1. **Figur 2. Tågmästaren 24**

Karta över rapporterade skadegörelsebrott i centrala Örebro, nov. 2024-nov. 2025 Markerat område avser Tågmästaren 24 (&25).

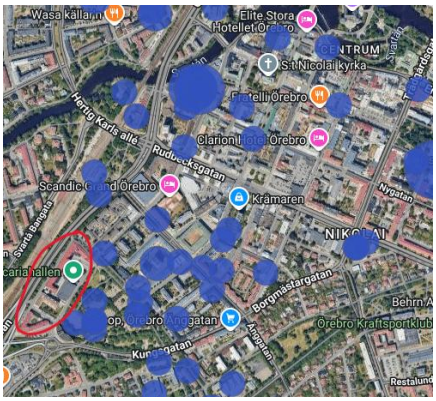

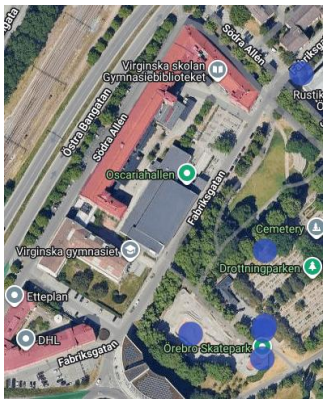

Figur 3. **Figur 4. Tågmästaren 24**

Karta över rapporterad otrygghetskapande samling av personer i centrala Örebro, nov. 2024-nov. 2025Markerat område avser Tågmästaren 24 (&25).

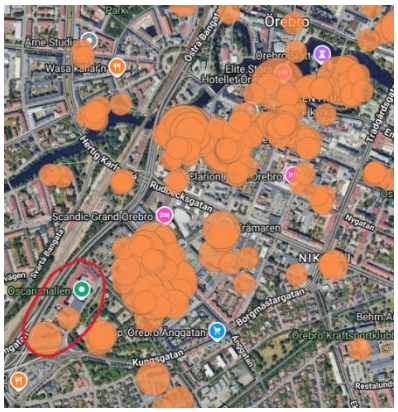

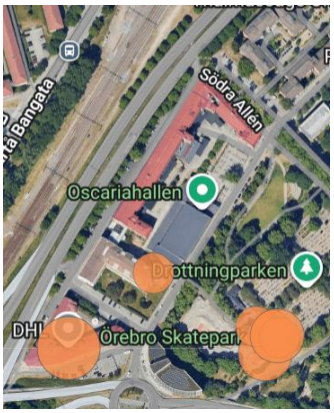

Figur 5. **Figur 6. Tågmästaren 24**

Karta över rapporterad annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende i centrala Örebro, nov. 2024-nov. 2025 Markerat område avser Tågmästaren 24 (&25).

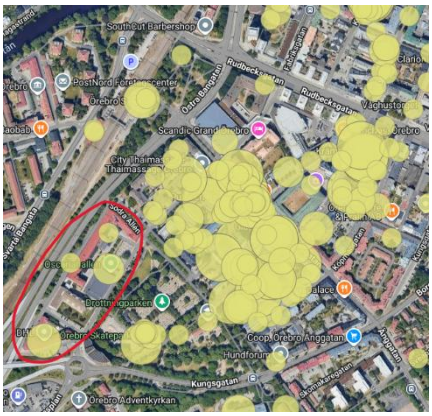

Figur 7. **Figur 8. Skateparken**

Karta över rapporterad misstänkt narkotikahantering i centrala Örebro, nov. 2024-nov. 2025

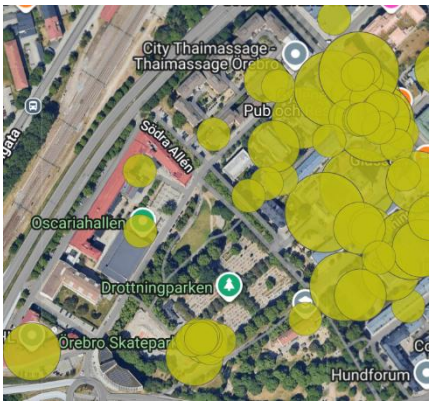

Figur 9. **Figur 10. Skateparken**

Karta över rapporterad otrygg plats i centrala Örebro, nov. 2024-nov. 2025 Markerat område avser Tågmästaren 24 (&25).

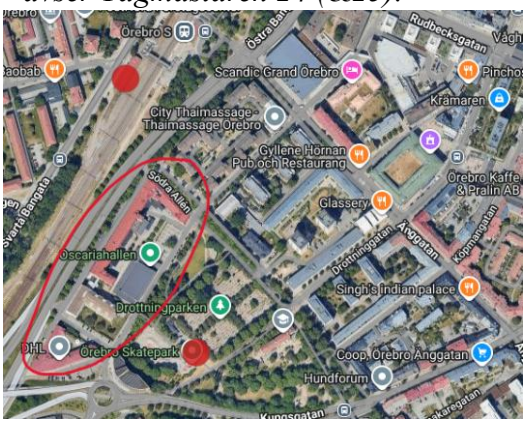

Tågmästaren 24 (&25). På Tågmästaren avseende rapporteringar om *otrygghetsskapande samling av personer* samt *annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende* är narkotikaanvändning, främst i garaget, ett gemensamt genomgående tema. Även rapporteringarna som markerats vid Tågmästaren 25 har händelserna visat sig höra till Oscariagaraget.

I rapporteringar om *otrygghetsskapande samling av personer* beskriver väktarbolag som är verksamma i och kring Oscariagaraget att man upprepade gånger sett tecken på att obehöriga personer uppehåller sig i ett förråd/fläktrum som finns längst in i Oscariagaraget. Man har bland annat hittat injektionsmaterial, fimpar och stora mängder folie och annat skräp. Man beskriver också hur man efter inbrott genom gallret in till fläktrummet har förseglat denna gång på gång med buntband, men att dessa klippts upp. Man har också sett tecken på inbrottsförsök på dörren bredvid garageporten till Oscariagaraget. I en annan rapport beskriver man hur två personer misstänkt ”var på väg att bruka narkotika” då de blev påkomna av väktare och lämnade platsen.

I rapporter för *annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende* beskriver man hur väktare har anträffat matrester, fimpar, foliepapper, kanyler, verktyg, skräp, tändare samt känt en odör av urin, avföring och narkotikarök. Man har påträffat personer som röker opiater från folie i garaget. Beskrivningen anger att dessa ofta befinner/befunnit sig i samma uppbrutna förråd/fläktrum som tidigare. Man har också sett tecken på personer som samlas och brukar lustgas längs Östra Bangatan på Södra Allén.

Enligt rapporter om *misstänkt narkotikahantering* har väktare i garaget beskrivit doft av narkotikarök vid flera tillfällen samt urinering i fläktrummet. Man beskriver även spår av folie, tändare, sprutor och stora mängder skräp. Vid ett tillfälle påträffar man två personer som äter och röker narkotika från folie och lämnar kvar liknande spår efter narkotika. Utöver garaget har väktare också vid Virginska gymnasiets varuintag påträffat 6–7 unga personer som är kända för väktarna och vid upprepade tillfällen misstänkts använda narkotika då sprutor, fimpar och stora mängder folie och skräp lämnats kvar.

Skateparken. De fyra rapporter om *skadegörelse* vid Skateparken beskriver glaskross i skatebowlen, nedriven skylt och staket, ett omkullvält utomhuspiano samt en uppbruten toalettdörr. De sju rapporter om *otrygghetsskapande samling av personer* på skateparken beskriver narkotikabruk, narkotikahandel och missbruk i nästan alla rapporter. En hot-spot verkar vara just de offentliga toaletterna. Rapporterna beskriver att personer uppehåller sig

(upp emot sju personer samtidigt) i och kring toaletterna, och i större delen av beskrivningarna misstänker man eller har påträffat personer som brukar eller brukat narkotika. Man har även funnit tecken på narkotika som bränt folie, en hemmagjord bong och annat skräp inne på toaletterna. En rapport beskriver ” sju personer inne på den offentliga handikapptoaletten i Skateparken. Skateklubbens personal ringde till polis som inte kunde. Efter personerna lämnat hittades, mycket bränt folie, en hemmagjord bong av plastflaska och allmänt skräpigt.”. I rapporter om *annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande beteende* har man vid Skateparken också beskrivit en del misstänkt narkotikabruk då man bland annat funnit sprutor, bränd aluminium, vattenpipa, plasthandskar samt kondomer. Man har även tagit upp att det förekommit knivhot, och att det finns tecken på olovlig bosättning i ett förråd bakom kiosken då man hittat madrasser och filtar samt annat skräp som kan kopplas till narkotika. I en rapport har man även nämnt att man tillsammans med parkingenjör från Örebro kommun har tagit bort detta förråd som åtgärd. Rapporter om *misstänkt narkotikahantering* är 21 vid Skateparken och de beskriver narkotikarelaterade händelser som rapporter under resterande kategorier. Rapporten om *otrygg plats* på de offentliga toaletterna i Skateparken hänvisar till liknande händelsebeskrivningar som i resterande kategorier – samlade grupper som brukar narkotika, beter sig otrygghetsskapande och ordningsstörande samt tecken på skadegörelse och narkotika etc., (EMBRACE, 2025).

Trygghetsrapport 2025 – Örebro Skatepark. Örebro Skateboard är i grunden en ideell idrottsförening och agerar som en aktiv social samhällsfunktion. Skateparken har per år över 36 000 besökare mellan 3–70 år från hela landet där de flesta är mellan 7–25 år, vilket har gjort parken till en naturlig och betydelsefull mötesplats, ofta bland unga (Föreningen Örebro Skateboard, 2025). Parken erbjuder ramper att åka på, utrustning, ledare och förebilder för spontanaktiviteter, umgängesytor, kiosk och tre offentliga toaletter. Målet med parken är att skapa trygghet och glädje för så många som möjligt. Trygghetsrapporten från Örebro Skateboard visar att parken dock under en längre period har haft problem med otrygghetsskapande och brottsliga händelser. Rapporten beskriver hur Örebro Skatepark under det senaste året har utökat sin samverkan med EMBRACE för att rapportera händelser som dessa, vilket bekräftar data som har hämtats från EMBRACE angående Skateparken. Rapporten beskriver arbetet med att skapa en trygg Skatepark genom exempelvis föreningens utvecklade rutiner för personal och ledare vid otrygghetsskapande och brottsliga händelser samt hanteringen av dessa. Skateparken inrapporterar även händelser veckovis via EMBRACE och tar oftare hjälp av ordningsvakter/väktare samt polis vid behov i enlighet

med vad som beskrivits i rapporterna från EMBRACE. Rapporten beskriver att det är vanligt att de kommunala offentliga toaletterna används för att bruka och hantera narkotika, vilket leder till narkotikarök och narkotikarelaterad nedskräpning, vilket skapar otrygghet. Toaletterna i Skateparken ligger enligt rapporten i topp gällande rapporter i EMBRACE och att dessa kontrolleras av bland annat personal och väktare i betydligt lägre grad än de toaletterna på Kulturkvarteret och Stortorget. Statistik som tagits fram i samband med rapporten visar att det under juli månad 2025, då det varit mest aktivitet samt personal på plats i Skateparken och goda rutiner för rapportering till EMBRACE, inkommit noll rapporter.

Trygghetsvandringen 2025. Trygghetsvandringen av Örebro kommun i samverkan med City Örebro har berört både Tågmästaren och Skateparken i sina analyser för område 7, *se Bilaga B*. Resultatet har pekat ut Skateparken som en - till viss del - otrygg plats på grund av de offentliga toaletterna, bristande belysning, potentiella gömställen samt mörka och otrygga platser, se Bilaga C med bilder. Vidare beskrivningar menar att belysningen inte är anpassad, där själva skateytan är bra upplyst men att dessa skapar mörka partier runt Skateparken. Ett åtgärdsförslag som följer är att se över belysningens riktning för att undvika att tillföra ytterligare ljuskällor. Anledningen till identifieringen de offentliga toaletterna som otrygga är oklart. Dessa kan förknippas med punkten ”mörka och otrygga” men kan också bero på tidigare personliga erfarenheter eller vetskap om offentliga toaletter som problematiska i allmänhet, eller om problematiken kring just dessa toaletter.

Sammanfattning. Kartläggningen visar att otrygghets- och brottsproblematiken kring Tågmästaren 24 är begränsad jämfört med andra delar av centrala Örebro, med få rapporter om skadegörelse och ordningsstörande beteende (EMBRACE, 2025). Undantaget är narkotikarelaterade aktiviteter, framför allt i Oscariagaraget, där väktare har observerat injektionsmaterial, folie och misstänkt narkotikabruk. Närliggande Skateparken uppvisar fler händelser av skadegörelse, otrygghetsskapande samlingar och narkotikarelaterade incidenter (Föreningen Örebro Skateboard, 2025). Resultaten från trygghetsvandringen 2025 pekar på mörka partier och offentliga toaletter som särskilt otrygga, vilket understryker att platsanpassade åtgärder kan behövas för att minska otrygghet (Örebro kommun, 2025). Sammantaget tyder kartläggningen på att Tågmästaren 24 har en begränsad men konkret problematik, vilket besvarar frågeställningen om omfattningen av otrygghet och brott i området.

3 Trygghetsstudie 2 - Orsaksanalys

Att genomföra en orsaksanalys innebär att undersöka vilka faktorer som kan förklara ett brott eller en ordningsstörning. I detta fall handlar det om att identifiera möjliga orsaker till de händelser som rör narkotikaanvändning och otrygga samlingar av personer, vilka har kartlagts främst i Oscariagaraget på Tågmästaren 24 i Örebro samt i Skateparken (BRÅ, u.å.). Syftet med orsaksanalysen är att fördjupa förståelsen för varför brotts- och otrygghetsproblemet uppstår och vilka bakomliggande orsaksfaktorer som kan föreligga.

I denna analys ligger fokus på att identifiera orsaker på en situationell nivå och arbetet utgår från bästa tillgängliga kunskap, vilket är en av de fyra kunskapskällorna i ett evidensbaserat och kunskapsbaserat arbetssätt (BRÅ, 2018-b, s. 4–15; Socialstyrelsen, 2020, s. 11–12). Bästa tillgängliga kunskap innebär att tidigare forskning, teori och erfarenheter ska beaktas vid framtagande av åtgärdsförslag, vilket innebär att orsaksanalysen utgör ett centralt underlag i det fortsatta arbetet. Analysen genomförs därför med utgångspunkt i kriminologisk teori ur ett situationellt perspektiv och stöds av relevant forskning.

Orsaksanalysen baseras på resultaten från kartläggningen samt på direktobservationer på och i anslutning till Tågmästaren 24. Dessa observationer syftar till att komplettera kartläggningen genom att tillföra fördjupad kunskap om den rådande brotts- och otrygghetsproblematiken samt dess potentiella orsaker. Vid genomförandet av direktobservationerna bör analysen ta sin utgångspunkt i den specifika problematik och de geografiska platser som identifierats vid fastigheten, för att möjliggöra en djupare förståelse av problemen (BRÅ, u.å.). En sådan kunskapsfördjupning är avgörande för en god orsaksanalys och ska bidra till att besvara frågor om hur, varför och på vilket sätt olika faktorer påverkar brottsproblemet, i enlighet med den kunskapsbaserade arbetsprocessen (BRÅ, 2018-b, s. 10)

3.1 Metod och procedur

Teori. Kartläggningen visar att en stor del av rapporter om otrygghet kan kopplas till tecken på narkotikabruk, samlingar av personer (främst i garaget) och dessa kombinerade. Den ena teoretiska utgångspunkten är rutinaktivitetsteorin som är rekommenderad av BRÅ att användas som utgångspunkt för orsaksanalys (BRÅ, 2018-b, s. 15). Denna teori har i forskning har visat sig effektiv som utgångspunkt för orsaksanalys kopplat till just narkotikabruk (de Jong et. al., 2020). Teori som i forskning har visat sig bidra till ökad

trygghet är *de tre trygghetsaspekterna* (Boverket, 2025). Dessa teorier kommer att fungera som underlag för direktobservationer och ges separata observationscheman – det ena baserat på *rutinaktivitetsteorin* och det andra baserat på *de tre trygghetsaspekterna*, *se bilaga C*. Observationsschemat i sin tur kommer att ge utgångspunkt för analys kring brottsmöjligheter samt otryggheten kopplat till den kontextuella problematik som finns på Tågmästaren 24.

Rutinaktivitetsteorin (RAT) utgår från att tre komponenter måste sammanfalla för att ett brott ska begås: en motiverad gärningsperson, ett lämpligt mål och frånvaro av kapabla väktare, det vill säga få eller inga personer eller system som kan övervaka handlingen (Newburn, 2017, s. 169–170). Denna teoretiska utgångspunkt underlättar identifieringen av faktorer på platsen som direkt eller indirekt kan bidra till brott, vilket i sin tur kan ligga till grund för förebyggande åtgärder. Exempelvis kan komponenten frånvaro av kapabla väktare identifieras genom låg genomströmning av människor, brist på övervakning eller frånvaro av patrullering. Åtgärder för att försvaga denna komponent kan vara att öka människor på platsen, installera övervakningskameror eller organisera regelbunden patrullering.

Forskning som använder rutinaktivitetsteorin har visat att substansbruk, inklusive alkohol och droger, är mer sannolikt i situationer med ostrukturerade aktiviteter, närvaro av jämnåriga och frånvaro av auktoritetsfigurer. En empirisk studie av de Jong et al. (2020) visade att dessa faktorer var signifikant kopplade till ungdomars användning av alkohol och droger, vilket ger stöd för att teorin kan användas som utgångspunkt i orsaksanalyser av substansbruk och relaterade aktiviteter. Studier om platsbaserad brottsprevention, där rutinaktivitetsteorin ofta används som teoretisk grund, visar att brott kan minskas genom att begränsa möjligheterna för brott och stärka kontrollerna på platsen. På så sätt minskar sannolikheten för att de tre komponenterna i teorin sammanfaller (Eck & Guerette, 2012; Hodgkinson, 2024).

De tre trygghetsaspekterna - *bekväm på platsen*, *överblickbara stråk och platser* samt *välvårdat och säkert*, som kommer att utgås från i observationsschemat, underlättar identifieringen av faktorer på platsen som direkt eller indirekt kan bidra till minskad trygghet (Boverket, 2025). Dessa trygghetsaspekter som utgångspunkt i direktobservationer ger konkreta indikationer på orsaker till minskad trygghet. Genom att förbättra de brister som finnes utifrån de tre aspekterna med tillhörande stödpunkter (se nedan), kan trygghet främjas:

1. **Bekväm på platsen:**

- Platsen ska vara befolkad

    - Befolkade platser ökar upplevelsen av trygghet. Det är värdefullt att skapa och aktivera platser för att locka till möten mellan olika grupper i samhället.
- Platsen ska skapa meningsfulla möten
    - Meningsfulla kontakter mellan grupper tenderar att minska fördomar och misstro. Detta bidrar till att öka tryggheten i det offentliga rummet.
- Alla ska våga och kunna vara på platsen
    - Platser behöver utformas för flera olika grupper med hänsyn till de utmaningar som finns i området eftersom sociala normer kan speglas i den fysiska miljön.
- Man ska inte känna sig uttittad eller kontrollerad på platsen
    - Förhållandet mellan en yta och omgivande hushöjder eller ett gångstråk och omgivande sittytor påverkar risken för att känna sig utsatt och otrygg.

2. Överblickbara stråk och platser

- God orienterbarhet
    - Tydligt definierade huvudstråk och målpunkter etc. bidrar till att lättare kunna läsa av närmiljön och förstå sammanhang vilket ökar känslan av trygghet.
- Lokalisering och utformning av stråk
    - Stråk ska vara och upplevas tillgängliga för att alla ska kunna passera tryggt. Stråk ska belysas, förvaltas, gestaltas och kunna överblickas för att öka användningen och inte upplevas öde eller utsatt. Det ska finnas alternativa vägar och flyktvägar.
- Överblick över omgivningen
    - Öppna och överblickbara ytor ger möjlighet att tolka miljöer och läsa av situationer, vilket ger en känsla av kontroll och ökar den upplevda tryggheten.

3. Välvårdat och säkert

- Genomtänkta och omhändertagna miljöer
    - Gestaltning har betydelse för hur platser används och för trivseln. Markmaterial och aktivitetsutrustning etc. behöver väljas med utgångspunkt i funktion och förutsättningar.
- Belysning

    - Ljus är en viktig faktor för trygghet. Ljusfördelning, placering och armatur kan ha olika effekter på trygghet. Rätt ljussättning speglar karaktär, förhöjer det vackra och underlättar orienterbarhet.
- Säkerhetsåtgärder
    - Säkerhetsåtgärder som kameraövervakning, sektionering och passersystem etc. krävs ofta för att minska risk för brott och öka känslan av trygghet.

Observationsschema och direktobservationer. Specifika platser som upplevs otrygga eller är brottsdrabbade kring fastigheten Tågmästaren 24 har identifierats i kartläggningen med hjälp av rapporter i EMBRACE, trygghetsrapporten från Örebro Skateboard samt trygghetsdata från trygghetsvandringen 2025 med City Örebro. Dessa är varuintaget på Virginska gymnasiets innergård (se Bilaga D och bild 11 & 12), lastkajen lägst Östra Bangatan (se bild 16), och Oscariagaraget och fläktrummet/förrådet (se bild 21 & 22). Dessa kommer direktobservationer fokusera extra vid, vilket också kommer att beröras i observationsschemat. Direktobservationer kommer inte att genomföras även vid Skateparken och de offentliga toaletterna för att undersöka vidare den problematik som identifierades genom kartläggningen eftersom denna sannolikt påverkar även Tågmästaren. Observationer från Skateparken med tillhörande foton i Bilaga D kan komma att nämnas i orsaksanalysen - men dessa berörs inte i observationsschemat.

Observationsschemat är utformat som en tabell och består av två delar; en för *rutinaktivitetsteorin* med dess tre komponenter och en för *de tre trygghetsfaktorerna* (se Bilaga C). Direktobservationer kommer att ske vid två separata tillfällen som ska bidra till kompletta observationer och en god analys. Det första observationstillfället sker kl. 10.30-11.30 på en vardag, en tidpunkt då det vid denna mörka tid på året finns gott om dagsljus för att ge rättvisa observationer och med fokus på miljöns utformning. Det andra observationstillfället sker 15.30-16.30 på en vardag för att kontrollera för belysning och befolkning. Fotografier kommer att tas i samband med direktobservationerna och redovisas i bilaga D som ett visuellt komplement till analysen. Bilderna har tagits i offentlig miljö och med fokus på platsens fysiska utformning, såsom stråk, belysning, siktlinjer och underhåll. För att säkerställa integritetsskydd och i linje med dataskyddsförordningen (EU 2016/679) innehåller fotografierna inga identifierbara personer och används enbart i analytiskt syfte (Europeiska unionen, 2016). Fotograferingen och publiceringen har även skett med hänsyn till forskningsetiska principer om varsamhet och undvikande av stigmatisering.

Det är viktigt att betona att observationerna genomfördes vid två tillfällen på vardagar under vintersäsongen. Detta innebär att underlaget speglar vardagsanvändning under vintern. Eftersom många utomhusplatser aktiveras främst under kvällar eller helger samt under varmare perioder kan det vara svårt att fullt ut bedöma hur befolkade eller nyttjade olika ytor är eller hur de ser ut under varmare och ljusare perioder. Resultaten bör därför tolkas med viss försiktighet när det gäller platsers generella nyttjandegrad, variation i rörelsemönster samt miljö över dygnet och året.

3.2 Resultat

Rutinaktivitetsteorin

Motiverad gärningsperson. Ur detta perspektiv framträder en tydlig bild av motiverade gärningspersoner som söker platser där narkotikabruk kan ske ostört. Vid Tågmästaren 24 är detta särskilt tydligt i Oscariagaraget. Observationerna visar att garaget under dagtid har viss genomströmning av människor som troligen är kopplad till skolverksamhet och arbetsplatser, men att rörelsen rimligtvis minskar markant kvällar, helger och lov. Detta sammanfaller med tidpunkter då verksamhetsbaserad närvaro försvinner, vilket ökar platsens attraktivitet för individer med pågående missbruk. Garagets funktion som relativt litet, skyddad, torr och relativt varm miljö bidrar ytterligare till att det uppfattas som användbart för narkotikabruk, vilket bekräftas av fynd av sprutor, folie och andra spår både i observationer och rapportering. Motiverade gärningspersoner tycks därmed inte primärt dras till platsen av dess geografiska läge, utan av dess funktionella egenskaper i kombination med låg upptäcktsrisk.

Innergården vid Tågmästaren uppvisar en annan karaktär. Observationerna visar att platsen är tydligt befolkad och fylld av meningsfull aktivitet under skoltid, med stora flöden av unga och vuxna. Detta minskar utrymmet för motiverade gärningspersoner att använda platsen för narkotikarelaterade aktiviteter dagtid. Samtidigt innebär innergårdens inramning av höga hushöjder och begränsade utgångar att platsen kvällstid kan upplevas instängd och kontrollerande, vilket i kombination med frånvaro av verksamhet kan skapa förutsättningar för oönskade samlingar. Här uppstår en potentiell förskjutning från en plats för legitim aktivitet till ett lämpligt mål när social kontroll försvinner.

Östra Bangatan utgör ett mer genomfartspräglat stråk. Observationerna visar låg befolkningsgrad och få alternativa vägar, särskilt under tider då skolor och verksamheter är stängda. Detta skapar en miljö där individer som vistas där uppmärksammas tydligt, vilket

kan bidra till otrygghet. Samtidigt finns viss formell och informell kontroll genom biltrafik och närheten till Södra station. Sammantaget innebär detta att platsen periodvis kan fungera som ett komplement till mer avskilda miljöer, snarare än en primär plats för narkotikabruk.

Lämpligt mål/offer. När analysen riktas mot lämpligt mål framträder Oscariagaraget som särskilt problematiskt. Direktobservationerna visar att fläktrummet är mörkt, nedskräpat och enkelt att ta sig in i trots lås och galler, vilket tydligt signalerar låg kontroll och svagt förvaltarskap. Detta skapar en miljö som inte bara möjliggör narkotikabruk, utan även normaliserar det genom synliga spår av tidigare användning. Garagets begränsade antal in- och utgångar innebär att den som vistas där har kontroll över situationen, vilket ytterligare förstärker platsens attraktivitet för brottsbenägna individer.

Innergården och Östra Bangatan fungerar som lämpliga mål främst under tider då de töms på legitim aktivitet. Observationerna visar att belysningen på innergården i huvudsak är god, men brister vid varuintaget, vilket skapar lokala mörka partier. Varuintaget erbjuder dessutom en plats för samlingar av personer att kunna umgås under tak. Dessa mindre brister kan generera mikroplatser för oönskat beteende när den övriga platsen är öde. På Östra Bangatan bidrar bristande belysning längs fasaden och låg rörelse till att platsen upplevs som isolerad, vilket kan underlätta samlingar som annars hade dragit sig till mer aktiva miljöer.

I Skateparken framträder de offentliga toaletterna tydligt som ett lämpligt mål. Kartläggningen och observationerna samstämmigt visar att dessa erbjuder avskildhet, begränsad insyn och möjligheten att vistas flera personer samtidigt utan insyn. Detta förstärks av platsens rykte som problematisk, vilket i sig kan dra till sig motiverade gärningspersoner. Under tider med låg bemanning saknas motkrafter som bryter detta mönster, medan perioder med hög personalnärvaro sammanfaller med avsaknad av rapporterade händelser, vilket stärker analysen.

Frånvaro av kapabla väktare. Den tredje komponenten, frånvaro av kapabla väktare, är central i båda miljöerna. Vid Tågmästaren 24 finns formella säkerhetsåtgärder såsom kameraövervakning och passersystem, särskilt i garaget. Observationerna visar dock att dessa inte är tillräckliga i Oscariagaraget för att förhindra intrång i fläktrummet och återkommande narkotikabruk. Detta indikerar att den upplevda risken för ingripande är låg, trots tekniska lösningar. Den informella kontrollen – människor i rörelse, verksamhet och naturlig uppsikt – är däremot starkt tidsbunden till dagtid.

I Skateparken är sambandet mellan närvaro och trygghet ännu tydligare. När personal och ledare är på plats fungerar de som kapabla väktare genom både formell och informell kontroll. När denna närvaro saknas tar de offentliga toaletterna snabbt funktionen av tillhåll för narkotikarelaterad aktivitet. Sammantaget visar analysen att brottsproblematiken inte är jämnt fördelad över dygnet eller platsen, utan uppstår där och när motiverade gärningspersoner möter avskilda, funktionella miljöer i frånvaro av effektiv kontroll.

De tre trygghetsaspekterna

Ur ett trygghetsperspektiv tar orsaksanalysen sin utgångspunkt i tre centrala trygghetsaspekter: att känna sig bekväm på platsen, att platser och stråk är överblickbara samt att miljöerna upplevs som välvårdade och säkra, se *bilaga C* för observationscheman.

Bekväm på platsen. Observationerna visar att innergården vid Tågmästaren 24 under dagtid upplevs som trygg genom att den är tydligt befolkad och fylld av meningsfull aktivitet kopplad till skolverksamhet. Detta skapar social legitimitet och minskar upplevelsen av otrygghet. Samtidigt kan innergårdens slutna karaktär och höga omgivande byggnader bidra till en känsla av att vara uttittad eller kontrollerad, särskilt kvällstid när verksamheten inte är aktiv. I Oscariagaraget är situationen motsatt; platsen är fysiskt tillgänglig för alla men den dokumenterade och relativt synliga narkotikaproblematiken gör att många sannolikt inte känner sig bekväma att vistas där (*se Bilaga D bild 17–22*). Detta skapar en exkluderande miljö där vissa grupper tar över platsen på bekostnad av andra.

Östra Bangatan uppvisar låg befolkningsgrad och begränsad aktivitet, vilket minskar den upplevda tryggheten, särskilt kvällstid. Den raka sträckan längs byggnaden utan alternativa vägar förstärker känslan av utsatthet. I Skateparken är kontrasten tydlig mellan den öppna, aktiva skateytan och de offentliga toaletterna. Medan skateytan ofta upplevs som trygg genom aktivitet och närvaro, skapar toaletterna otrygghet genom avskildhet och koppling till tidigare problematik och negativa erfarenheter.

Överblickbara stråk och platser. Observationerna visar att orienterbarheten generellt är god vid Tågmästaren 24, särskilt på innergården och i garaget. Samtidigt begränsas tryggheten av få alternativa vägar och flyktmöjligheter, särskilt i garaget där endast en in- och utgång finns. Detta kan skapa stress och otrygghet i möten med andra personer. Östra Bangatan saknar variation och alternativa stråk, vilket gör att den lätt upplevs som öde.

I Skateparken är orienterbarheten god men kontraster i belysning och insyn skapar otrygga zoner. Toaletterna utgör en tydlig blind fläck i annars öppna miljöer, vilket gör dem svåra att läsa av och därmed upplevs otrygga.

Välvårdade och säkra miljöer. Denna aspekt spelar en avgörande roll. Innergården signalerar omsorg genom välskötta ytor och tydlig gestaltning, vilket stärker tryggheten. Oscariagaraget signalerar motsatsen; slitna ytor, nedskräpning och upprepade tecken på intrång skapar en bild av låg kontroll och tolerans för oordning. Detta förstärker otryggheten och kan bidra till fortsatt brottslighet. Längs Östra Bangatan bidrar bristande belysning och föråldrade fasader till ett icke-omhändertaget intryck.

I Skateparken visar kartläggningen och observationerna att tryggheten ökar markant när miljön är bemannad, välstädad och aktivt förvaltad. Toaletterna utgör dock ett tydligt undantag där utformning, skötsel och säkerhetslösningar inte är tillräckliga för att skapa trygghet. Sammantaget visar analysen att otryggheten i området inte är generell, utan koncentrerad till specifika platser där fysisk utformning, bristande närvaro och låg förvaltning samverkar.

4 Förebyggande strategier och tekniker för brott och otrygghet

De förebyggande åtgärder som föreslås för brott och otrygghet inom en kunskapsbaserad arbetsprocess bygger på resultatet från orsaksanalysen. Utifrån denna analys föreslås situationella åtgärder som syftar till att bryta det sammanfall där motiverade gärningspersoner möter lämpliga mål i frånvaro av kapabla väktare. Åtgärderna utgår från CPTED och är baserade på de identifierade bristerna i trygghetsfaktorerna samt de tre komponenterna i rutinaktivitetsteorin. Fokus ligger på att förändra platsens funktion, öka upptäcktsrisken och stärka både faktisk och upplevd kontroll.

Insatsen stöds av *Crime Prevention Through Environmental Design* (CPTED), som kombinerar psykologiska och biologiska teorier för att beskriva hur den byggda miljön påverkar människors beteenden för att förebygga brott och öka tryggheten (Newburn, 2017, s. 309–310). CPTED omfattar principer som naturlig övervakning, territoriell förstärkning, kontroll av tillträde, underhåll av miljön samt planering för aktiviteter och sociala interaktioner (BRÅ, 2025-b). Genom att tillämpa dessa principer kan både den fysiska och sociala miljön utformas för att minska brottsliga möjligheter och öka upplevd trygghet.

För att minska förekomsten av motiverade gärningspersoner på platsen bör åtgärder inriktas på att göra Tågmästaren 24 mindre funktionell för oönskad vistelse. I Oscariagaraget innebär detta att utrymmen som möjliggör ostörd närvaro, såsom förråd och fläktrum, avvecklas eller byggs om så att de inte längre erbjuder avskildhet. Genom att tillämpa CPTED-principerna om kontroll av tillträde och aktivitetsstöd minskas platsens användbarhet för narkotikabruk, samtidigt som garaget tydligare signalerar sitt primära ändamål – parkering och genomfart. På innergården bör åtgärder säkerställa att platsen även utanför skoltid upplevs som legitim och aktiv, till exempel genom ljussättning och utformning som främjar rörelse snarare än stillastående uppehåll i trånga partier. Dessa åtgärder minskar incitamentet att använda platsen för informella samlingar när ordinarie verksamhet är stängd.

För att göra platsen mindre attraktiv som mål för brottslighet bör den fysiska miljön göras mer överblickbar och mindre tolerant mot dold aktivitet. I Oscariagaraget bör belysningen göras sammanhängande och utan mörka zoner, särskilt vid tidigare problemutrymmen. Siktskymmande konstruktioner bör tas bort eller ersättas med lösningar som möjliggör insyn, vilket stärker CPTED-principen om naturlig övervakning. Gång- och körstråk bör tydliggöras med markeringar och ljus för att göra rörelsemönster förutsägbara och minska osäkerhet vid möten. Längs Östra Bangatan bör fasadbelysning förstärkas och vegetation som skymmer sikt ses över, vilket minskar känslan av isolering och gör stråket mindre attraktivt för oönskade samlingar. Dessa åtgärder riktar sig direkt mot den orsaksfaktor som handlar om låg upptäcktsrisk och bidrar till att minska platsens lämplighet som brottsmål.

För att motverka frånvaro av kapabla väktare bör åtgärderna förstärka både formell och informell kontroll genom platsens utformning och förvaltning. Kamerabevakning i Oscariagaraget bör kombineras med tydlig skyltning och fysisk utformning som stödjer övervakningen, snarare än ersätter den. Samtidigt bör skötsel och tillsyn användas strategiskt för att skapa legitim närvaro under tider då ordinarie verksamhet saknas. På innergården kan öppna siktlinjer och tydliga stråk bidra till att stärka den informella sociala kontrollen även vid låg befolkningstäthet. Dessa åtgärder ökar upplevelsen av att platsen är bevakad och omhändertagen, vilket enligt rutinaktivitetsteorin minskar sannolikheten för brott.

CPTED-principen om underhåll av miljön bör tillämpas konsekvent. Snabb sanering av skräp, återställning av slitna ytor och ersättning av tillfälliga säkerhetslösningar med permanenta åtgärder är centrala för att signalera kontroll och ansvar. I Oscariagaraget är detta särskilt viktigt för att bryta den negativa spiral där spår av tidigare brottslighet förstärker platsens

attraktionskraft. På innergården och längs Östra Bangatan bidrar välvårdade miljöer till ökad upplevd trygghet och stärker platsens legitima användning.

Sammantaget syftar åtgärderna till att förändra de situationella förutsättningar som möjliggör brottslighet och otrygghet vid Tågmästaren 24. Genom att minska motivation och möjlighet, göra platser mindre lämpliga som mål samt stärka närvaron av kapabla väktare skapas förutsättningar för både brottsförebyggande och trygghetsfrämjande effekter.

Diffusion. Vid genomförande av platsbaserade och situationella åtgärder finns goda förutsättningar för diffusion av positiva effekter, det vill säga att brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser påverkar även närliggande områden. Forskning inom situationell brottsprevention visar att förändringar som minskar brottsmöjligheter på en plats ofta leder till minskad problematik även i närliggande miljöer, snarare än att problemen förflyttas (Clarke & Weisburd, 1994). I deras inflytelserika studie i *Crime Prevention Studies* beskrivs och analyseras fenomenet ”diffusion of crime control benefits”, där positiva effekter av brottsförebyggande åtgärder sprider sig utanför det direkta målområdet genom mekanismer som avskräckning och minskad attraktivitet för brottsliga handlingar.

I fallet Tågmästaren 24 och Örebro Skatepark är potentialen för diffusion särskilt tydlig eftersom platserna är geografiskt nära och fungerar som sammanlänkade delar av samma vardagsmiljö. Kartläggning och orsaksanalys visar att personer rör sig mellan Skateparken, Oscariagaraget och skolmiljön beroende på tid på dygnet, närvaro och grad av kontroll, vilket innebär att åtgärder på en plats sannolikt påverkar användningen av de andra. Om tryggheten och kontrollen i Skateparken stärks, till exempel genom ökad bemanning, förbättrad utformning av offentliga toaletter och tydligare normer för platsens användning, minskar behovet för personer att söka sig till mer avskilda miljöer som Oscariagaraget. På motsvarande sätt kan förbättringar vid Tågmästaren 24, såsom borttagning av avskilda utrymmen, förbättrad belysning och ökad social kontroll, bidra till minskat oönskat beteende i Skateparken. När båda platserna samtidigt görs mindre attraktiva för narkotikabruk och otrygg samling minskar det totala handlingsutrymmet för dessa beteenden i området.

En ytterligare effekt av diffusion är den symboliska effekten av förbättrad förvaltning och samverkan. När användare och boende upplever att kommunen och andra aktörer aktivt arbetar med trygghet och skötsel stärks den upplevda tryggheten även på platser där inga direkta fysiska åtgärder genomförts. Detta kan leda till ökad legitim användning av offentliga miljöer, vilket i sin tur förstärker social kontroll och trygghet.

5 Etiska aspekter och metodologiska svårigheter

Vid Tågmästaren 24 bedrivs flera verksamheter, bland annat en gymnasieskola, vilket innebär att minderåriga och unga vuxna dagligen vistas i området. Ur ett etiskt perspektiv har samhället ett särskilt ansvar att skydda unga från exponering för narkotikabruk och narkotikahandel, normalisering av droger i vardagsmiljön samt potentiellt farliga situationer, såsom kanyler eller drogpåverkade personer (BRÅ, 2016; 2018-a; 2023). Barnkonventionen, som är svensk lag, framhåller barnets rätt till trygghet, hälsa och en säker miljö (SFS 2018:1197). Att inte agera vid känd narkotikaproblematik i skolans närmiljö kan därför ses som etiskt problematiskt.

Samtidigt finns en etisk risk i hur problematiken beskrivs och hanteras. Forskning och myndighetsrapporter visar att personer som använder narkotika ofta befinner sig i social utsatthet och kan ha komplexa behov kopplade till missbruk, psykisk ohälsa och hemlöshet (Socialstyrelsen, 2019; EMCDDA, 2021). Åtgärder som ökad övervakning, ordningsskapande insatser eller fysiska förändringar som syftar till att ”styra bort” människor kan, om de inte utformas varsamt, bidra till stigmatisering och upplevelser av undanträngning snarare än stöd. Ur etisk synvinkel är det därför viktigt att insatser inte enbart fokuserar på bortträngning, utan också beaktar individers värdighet och behov av stöd. Detta kan tillgodoses genom sociala strategier, vilket dock ligger utanför denna trygghetsstudies uppdrag.

De föreslagna strategierna för brottsförebyggande och trygghet bygger delvis på rutinaktivitetsteorin, som hämtar sin grund i rational choice theory (Newburn, 2017, s. 169–170). Teorin utgår från att individer, åtminstone delvis, gör rationella överväganden där vinster vägs mot risker och kostnader. I miljöer med narkotikabruk kan detta antagande delvis problematiseras, eftersom påverkade individer ofta har nedsatt omdöme, impulskontroll och riskmedvetenhet, vilket kan minska effekten av klassiska avskräckande faktorer såsom ökad synlighet eller upplevd upptäcktsrisk.

Rutinaktivitetsteorin kräver dock inte full rationalitet, utan fokuserar på hur platsens utformning och närvaro av kontroll möjliggör eller hindrar brott. Genom att använda teorin som ett verktyg för att minska möjligheter, snarare än att påverka individers beslut, kan åtgärder anpassas till situationer där individer är påverkade av narkotika. Insatser syftar därför till att öka friktion, minska tillgänglighet och stärka informell övervakning, även när individers beslutsförmåga är begränsad.

En utmaning med dessa etiska aspekter är risken för förflyttning av narkotikaproblematik till andra platser (displacement), där möjligheten för brott kan vara större, exempelvis på grund av färre kapabla väktare. Forskning visar dock att situationella åtgärder kan skapa en tröskeleffekt, där den ökade ansträngningen som krävs för att begå brott trots eventuell förflyttning ändå leder till minskad brottslighet. Samtidigt är sannolikheten för displacement särskilt stor eftersom narkotikabruk och missbruk är sociala problem där situationella åtgärder endast adresserar symptomen och inte själva orsaken.

6 Sammanfattning

Trygghetsstudien av Tågmästaren 24 i centrala Örebro visar att området generellt har en begränsad problematik med brott och otrygghet jämfört med närliggande delar av staden. Kartläggningen som är baserad på EMBRACE-data, en trygghetsrapport från Örebro Skateboard och trygghetsvandringen 2025 med City Örebro och Örebro kommun, har identifierat främst narkotikarelaterade aktiviteter och otrygghetsskapande händelser i Oscariagaraget som det mest konkreta problemet, medan skadegörelse och ordningsstörande beteende i övrigt är få. Observationer visar att skolgården vid Virginska gymnasiet är välbefolkad under skoltid och upplevs som trygg, medan Oscariagaraget, vissa delar av Östra Bangatan och offentliga toaletter vid Skateparken kan upplevas som otrygga vid låg aktivitet och otillräcklig övervakning.

Orsaksanalysen, som utgår från rutinaktivitetsteorin och tre centrala trygghetsaspekter, pekar på att otryggheten och brottsproblemet uppstår där motiverade gärningspersoner möter avskilda, funktionella miljöer i frånvaro av formell och informell kontroll. Bristande belysning, otillräcklig insyn och dåligt underhåll förstärker problemet. Situationen i Oscariagaraget exemplifierar hur en plats kan bli attraktiv för narkotikabruk och otrygga samlingar när dessa faktorer sammanfaller, medan Skateparkens aktiva ytor ofta upplevs som trygga tack vare hög aktivitet och närvaro, men undantaget är de offentliga toaletterna.

Förebyggande strategier bygger på CPTED-principer och syftar till att minska platsens attraktivitet för oönskad aktivitet, öka upptäcktsrisken och stärka både faktisk och upplevd kontroll. Förslag inkluderar förbättrad belysning, ökad insyn, tydlig avgränsning av utrymmen, regelbunden tillsyn och aktiviteter som skapar legitim närvaro även utanför skoltid. Åtgärderna är situationella, platsanpassade och har potential för diffusionseffekter, vilket innebär att positiva effekter kan spridas till angränsande områden.

Sammanfattningsvis visar studien att Tågmästaren 24 har en begränsad men konkret problematik som är koncentrerad till specifika miljöer. Genom strategiska åtgärder kan både den faktiska och upplevda tryggheten stärkas, vilket skapar förutsättningar för en mer robust och säker livsmiljö i området, samtidigt som skolans och övriga verksamheters funktion och attraktivitet bibehålls.

7 Referenser

Boverket. (2025). *Trygghetsfaktorer*. Boverket.

BoTryggt2030. (2020). *Handbok*. Botryggt2030 Handbok

Bowers, K. J., Johnson, S. D., Guerette, R. T., Summers, L., & Poynton, S. (2011). Spatial displacement and diffusion of benefits among geographically focused policing initiatives: A meta-analytical review. *Journal of Experimental Criminology, 7*(4), 347–371. https://doi.org/10.1007/s11292-011-9136-z

Brottsförebyggande rådet. (2016). *Trygg i skolan – om skolans arbete mot brott och otrygghet*. Brå.

Brottsförebyggande rådet. (2018-a). *Narkotikahandel i offentliga miljöer*. Brå.

Brottsförebyggande rådet. (2018-b). *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete*. Länk

Brottsförebyggande rådet. (2021-a). *Kartläggning och lägesbild i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brå. Länk

Brottsförebyggande rådet. (2023). *Samverkan mot narkotika i lokalsamhället*. Brå.

Brottsförebyggande rådet. (u.å.). *Gör en orsaksanalys*. Brå. Länk

Clarke, R. V., & Weisburd, D. (1994). Diffusion of crime control benefits: Observations on the reverse of displacement. I R. V. Clarke (Red.), *Crime Prevention Studies* (Vol. 2, s. 165–184). Criminal Justice Press.

de Jong, E., Bernasco, W., & Lammers, M. (2020). Situational correlates of adolescent substance use: An improved test of the routine activity theory of deviant behavior. *Journal of Quantitative Criminology, 36*(4), 823–850. https://doi.org/10.1007/s10940-019-09433-w

Eck, J. E., & Guerette, R. (2012). Place-based crime prevention: Theory, evidence, and policy. I B. C. Welsh & D. P. Farrington (Red.), *The Oxford Handbook of Crime Prevention* (s. 354–383). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398823.013.0018

EMBRACE Safety. (2025). *Analys: Händelser & brott*. https://www.embracesafety.se/

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction [EMCDDA]. (2021). *Health and social responses to drug problems*. Publications Office of the European Union.

Europeiska unionen. (2016). Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (allmän dataskyddsförordning). *Europeiska unionens officiella tidning*.

Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. State University of New York Press.

Föreningen Örebro Skateboard. (2025). *Örebro Skatepark – Trygghetsrapport 2025*.

Hodgkinson, T., & Andresen, M. A. (2025). Preventing crime at places: The importance of recognizing that places exist within a broader social context. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 714*(1), 134–149. https://doi.org/10.1177/00027162251345666

Hout, M.-C., & Bingham, T. (2013). Open drug scenes and drug-related public nuisance: A visual rapid assessment research study in Dublin, Ireland. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse, 12*, 154–178. https://doi.org/10.1080/15332640.2013.788917

Newburn, T. (2017). *Criminology* (3 uppl.). Routledge.

SFS 2018:1197. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

SFS 2023:196. Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Skogan, W. G. (1990). *Disorder and decline: Crime and the spiral of decay in American neighborhoods*. University of California Press.

Socialstyrelsen. (2019). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2020). *Att arbeta evidensbaserat*. Länk

Welsh, B. C., & Farrington, D. P. (2009). Public area CCTV and crime prevention: An updated systematic review and meta-analysis. *Justice Quarterly, 26*(4), 716–745. https://doi.org/10.1080/07418820802506206

Örebro kommun. (2023). *Förslag till trygghetsanalys*. Örebro kommun.

Örebro kommun. (2024). *Gemensamt ansvar för framtidens Örebro: Kommunledningen i Örebros övergripande strategier och budget för 2025 med plan för 2026–2028*. Örebro kommun.

Örebro kommun. (2025). *Trygghetsvandring Örebro City 2025* [Internt dokument]. Örebro kommun.

Örebroporten. (2025). *Virginska. Virginska, Örebro*. Örebroporten.

Örebro universitet. (2018). *Effektiv samordning för trygghet (EST) – en utvärdering*. Länk

7 Bilagor

Bilaga A

Rött markerat område avser Tågmästaren 24.

Bilaga B

Trygghetsvandring 2025: Område 7 (markerat) & bilder från Skateparken

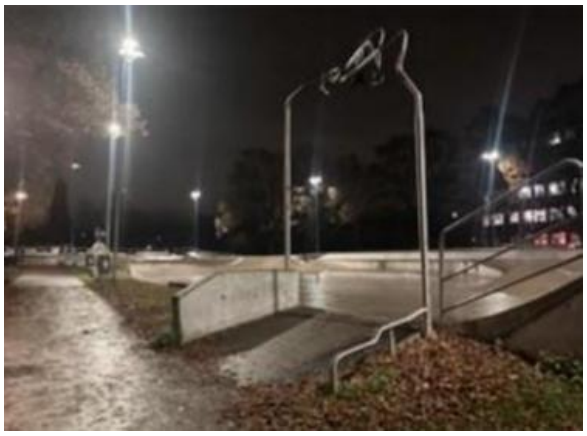

Bilaga C

Observationsschema: De tre trygghetsfaktorerna

Bekväm på platsen	**Innergård**	**Oscariagaraget**	**Östra Bangatan**
Befolkad? Ja/nej. På vilka sätt.	Bilar åker förbi kontinuerligt, typisk rörelse vid skolan, unga rör sig in och ut, till och från byggnaderna - ibland i vågor med större grupper av människor (kl. 10-11). Cykelparkering i rörelse.	Ett par bilar åker ner i Oscariagaraget (kl. 10-11). Vid kl. 16.30 är garaget halvfullt och människor rör sig in och ut ur garaget, se bild 17 & 19.	Parkering sträcker sig längs fasaden av fastigheten längs Östra Bangatan. En bil kör från parkeringen. Fåtal individer rör sig här (alla tider).
Meningsfulla möten? Ja/nej. På vilket sätt?	Fastigheten används i huvudsak till skolverksamhet → meningsfulla möten i hög utsträckning på olika sätt → utbildning, sociala kontakter, idrott etc.	Garaget finns anslutet till skola och arbetsplats och ger möjlighet att man kan ta sig dit och hem med bil, vilket kan innebära att garaget främjar meningsfulla möten mellan grupper.	Fastigheten används i huvudsak till skolverksamhet → meningsfulla möten i hög utsträckning på olika sätt → utbildning, sociala kontakter, idrott etc. Även närhet till andra verksamheter och arbetsplatser.
Vågar och kan alla vara på platsen? Ja/nej. Vilket sätt/varför?	Platsen är utformad för olika grupper, det finns ramp med låg lutning till de entréer med trappor som används (dock ej in till Butiken, markerad A på karta för Virginska gymnasiet. Finns anpassad gymnasieskola, man har tagit hänsyn till hörsel/synskadade i utformning av miljö samt skola för dessa.	Alla kan fysiskt vara på platsen och den är utformad för alla grupper. Däremot känd drogproblematik och annat otrygghetsskapande beteende i garaget som förmodligen gör att alla inte känner sig bekväma och vågar befinna sig där.	Alla kan fysiskt vara på platsen, utformad för alla grupper, men den är dåligt belyst, se bild 13–16. Även låg befolkningsgrad och människoflöden, speciellt på kvällar då skolor och andra verksamheter som nyttjar parkeringen har stängt.
Uttittad eller kontrollerad? Ja/nej. På vilket sätt?	En känsla av att känna sig uttittad är en risk pga skolans höga hushöjder som omger innergård samt gångväg med väldigt stora ytor med fönster. Dock en positiv teoretisk aspekt utifrån RAT – dock inte kvällar, helger och lov då skolverksamheten är stängd. Från huvudentrén till andra sidan av innergården - passage som kan upplevas trång och där folk kan samlas. Samtidigt skyddar den mot tillgång av större fordon.	Garaget är en isolerad plats med bara en in/utgång och med tanke på de alla tecken på narkotika samt otrygghetsskapande händelser/beteenden/personer i garaget och fläktrummet finns en stor risk för att känna sig uttittad och kontrollerad på platsen. Kameraövervakningen kan upplevas kontrollerande eller uttittade men kan samtidigt ge en känsla av säkerhet och upplevas öka tryggheten.	Den raka sträckan är ganska isolerad med inga alternativa vägar (utöver bilvägen intill). Kan upplevas uttittat eller kontrollerat om man behöver passera här, framförallt vid möte av personer som samlats här då verksamheten inte är öppen och personer inte rör sig här.

Överblickbara stråk och platser			
God orienterbarhet? Ja/nej. Varför	Orienterbarheten är god, ytan är relativt öppen och man förstår lätt sammanhanget till andra platser runt omkring. Finns tydliga stråk. Karta som underlättar orientering – entréer, olika lokaler program etc. se bild 3.	Ytan är öppen och relativt liten vilket gör att man har uppsikt över hela garaget och kan orientera sig väl. In-och utgångar är tydligt utmärkta.	Orienterbarheten är god eftersom det är en raksträcka med överblick över bilvägen och södra station mittemot. Därav förstår man sammanhang till omgivningen. Dock inte till andra sidor av skolan.
Hur ser stråken ut? Finns alternativa vägar/flykt? Belysning/förvaltning? Överblick? Öde/utsatt?	Lyktstolpar finns många längs stråken. Relativt många tydliga alternativa vägar, dock inte vid huvudingången för bara två smala passager ut finns, antingen mot gatan eller genom passagen norr upp, till andra sidan av innergården.	En in/utgång finns för gående respektive biltrafik bredvid varandra. Resterande dörrar är låsta för allmänheten. Det finns alltså inga alternativa vägar eller flyktvägar utöver dessa.	Få alternativa vägar och flyktvägar på grund av raksträcka utan entréer eller korsningar eller annat, bara en husvägg samt med bilväg bredvid som ej lämpar sig för gång. Dock är det flera som försöker ta sig över vägen till andra sidan där Södra Station är beläget – trafikfarliga alternativa vägar.
Välvårdat och säkert			
Miljön genomtänkt/omhändertagen? Ja/nej. På vilket sätt?	Arbetare kapar grenar i träd med lift – signalerar omhändertagande. Även regler kring rökning och nedskräpning av fimpar är skyltat, vid stora cykelparkeringen. Fin fasad. Lampor längs yttre fasaden på idrottshallen särskilt fina och upplevs relativt nya.	Sliten garageingång ner i källaren, väggarna slitna, Inte heller genomtänkt att fläktrummet/förrådet är så tillgängligt. Vid gallret och innanför gallret till förråder/fläktrummet är det väldigt nedskräpat. Bland annat en brytbladskniv, folie, ett uppklippt hänglås, en snusdosa och annat skräp, se bild 21 & 22. Även fläckar på betonggolvet både i fläktrummet och utanför tyder på att personer har urinerat eller liknande här, likt rapporter från kartläggning.	nedklottrad container observeras, låst med robust hänglås och upplevs ha stått där länge – ej omhändertaget intryck. Portar längs västra väldigt solblekta, många upplevs inte användas. Fasad inte fräsch men samtidigt en historisk och vacker byggnad. Lastkaj → upplevs som omhändertagen.
Belysning? Kvantitativ/kvalitativ. På vilket sätt?	God belysning till största del med olika armaturer. God struktur och till största del kvalitativ. Dock bristande vid varuintaget på innergården. Se bild 11 & 12.	God belysning finns i garaget men inte i fläktrummet som är helt mörkt, se bild 21 & 22.	Brister i belysning längs nästan hela fasaden (se Bild 13–16). Detta inkluderar även lastkajen som nämnts i EMBRACE, (se bild 16). Belysning som skiner från fönstren hjälper till viss del under verksamhetens

			öppettider. (dock ej kvällar, helger & lov om lokalerna släcks ner under dessa perioder).
Finns säkerhetsåtgärder? Ja/nej. Vilka, är de fungerande/effektiva?	Sektionering - separerar garage och cykelparkeringen (som också har sektioner inom ytan) samt cykel/in mot skolan samt ut mot vägen, se bilder. Pelare finns kring garaget och skyddar mot tillgång med bil till innergård. Passersystem med passerkort/tagg och larmat vid de flesta elevingångar, är det inte passersystem så är det låst med nyckel. Informerat om alarm på entréer och dörrar.	Kameraövervakning finns i garaget, även larmat, se bild 17–21. Garaget låst utanför öppettider mån-tors 6–22 samt fre-sön 6–18. Ett hänglås sitter på gallret till förråder/fläktrummet, se bild 21. Dock ligger ett uppklippt liknande lås på insidan av gallret vilket tyder på att dessa inte är tillräckliga åtgärder.	Passersystem med passerkort/tagg och larmat vid de flesta elevingångar, är det inte passersystem så är det låst med nyckel. Informerat om alarm på entréer och dörrar.

Observationsschema: Rutinaktivitetsteorin

RAT	**Innergård**	**Oscariagaraget**	**Östra Bangatan**
(Motiverad gärningsperson.)		Narkotika → mer motiverat	
Frånvaro av kapabla väktare. Finns frånvaro av någon form av kapabel väktare eller övervakning?	Gott om fönster finns → dock kapabla väktare under öppettider för verksamhet. → Bristande kapabla väktare kvällar, helger och lov som kan ge invit till brottslighet. → lämpligt mål. Innergård befolkat under öppettider i huvudsak, se obs. schema 1. Belysningen i huvudsak god och kvalitativ men brister vid varuintaget, se schema 1.	Kameraövervakning på flera ställen i garaget, inkl. över ”Ingång” till fläktrum. Även kontinuerlig rörelse in och ut ur garaget. → kapabla väktare. Dock färre som använder garaget eftersom det ligger beläget vid dagsverksamheter. Antagligen relativt lite rörelse kvällar/nätter → färre kapabla väktare.	Gott om fönster finns → dock kapabla väktare under öppettider för verksamhet. → Bristande kapabla väktare kvällar, helger och lov som kan ge invit till brottslighet → lämpligt mål. Befolkat under öppettider i huvudsak pga. parkering tillhörande verksamhet, se obs. schema 1. Bristande belysning längs större delen av fasaden, inkl. lastkaj se schema 1.

Lämpligt mål. Vad gör platsen/stråket/ området till ett lämpligt mål för brott?	Frånvaro av kapabla väktare ovan samt naturlig mötesplats för unga under dagtid (skola) → kan även bli det under kvällar etc. Samt närhet till skatepark, mötesplats som är känd otrygg plats → flera rapporter om skadegörelse och tecken på brottslighet. Nära skatepark som är en naturlig mötesplats för många → kan dra sig mot skolan istället pga. mindre folk och/eller tystare/ej bemannat/skyddat med byggnader runt omkring.	Tider utanför verksamhetens öppettider (skoltid, arbetstid) → mindre rörelse i garage → färre kapabla väktare → lämpligt mål. Även skydd mot kyla och nederbörd. Nära skatepark som är en naturlig mötesplats → kan dra sig mot garaget istället pga. mindre folk och/eller tystare/varmare/torrare/ skyddat. Passande för att begå brott pga. detta.	Tider utanför verksamhetens öppettider (skoltid, arbetstid) → tomma lokaler + mindre rörelse på parkering och kring byggnaden→ färre kapabla väktare → lämpligt mål. naturlig mötesplats för unga under dagtid (skola) → kan även bli det under kvällar etc. samt närhet till skatepark. som är en naturlig mötesplats för många → kan dra sig mot skolan istället pga. mindre folk. Finns dock kapabla väktare i form av biltrafik och södra station mitt emot, dock växtlighet som skyddar mot insyn bra under varmare tid på året.

Stödfrågor för att underlätta identifiering av tecken på lämpligt mål:

- Vad på platsen kan göra den till ett lämpligt offer för brottsbenägna individer?
- Hur ser det ut där brott och otrygghet har rapporterats i Embrace?
- Vad med platsen gör den attraktiv för att begå brott där?

Stödfrågor för att underlätta identifiering av tecken på frånvaro av kapabla väktare:

- Finns det möjlighet till uppsikt/social kontroll? Om nej, vad förhindrar detta?
- Flöde av människor? Social kontroll.
- Finns det möjlighet till formell kontroll (kameraövervakning, väktare/polis)?

Bilaga D

Virginska gymnasiet, gångväg längs innergård:

Bild 1

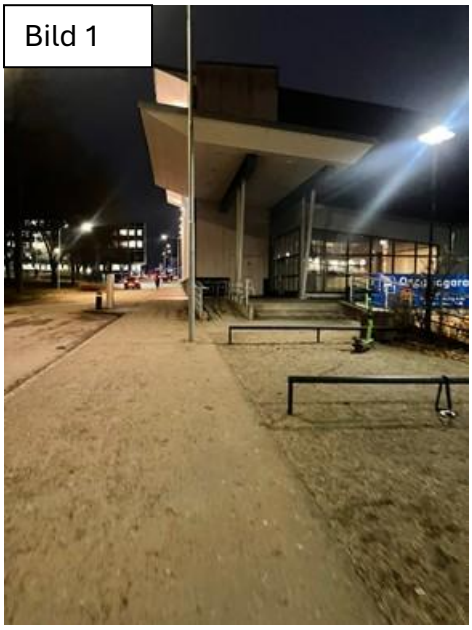

Bild 2

Bild 3

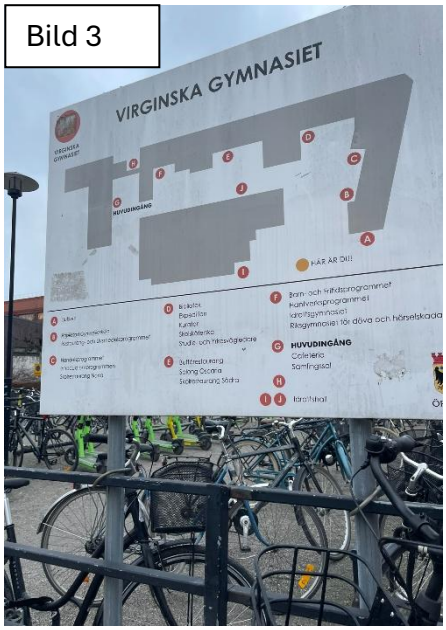

Bild 4

Bild 5

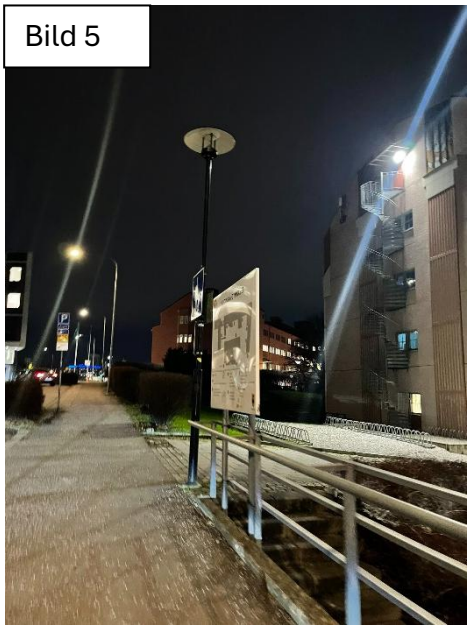

Bild 6

Innergården Virginska skolan:

Bild 7

Bild 8

Bild 9

Bild 10

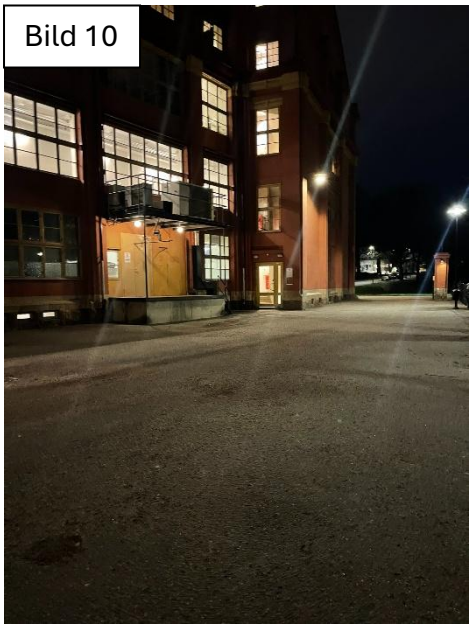

Bild 11

Bild 12

Södra Allén, längs Östra bangatan:

Bild 13

Bild 14

Bild 15

Bild 16

Oscariagaraget:

Bild 17

Bild 18

Bild 19

Bild 20

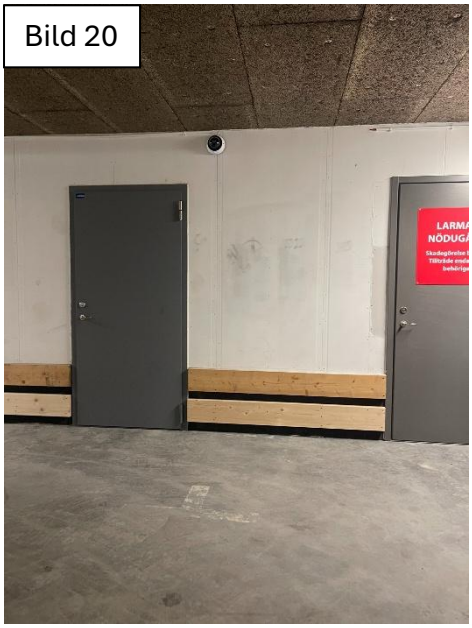

Bild 21

Bild 22

Skateparken:

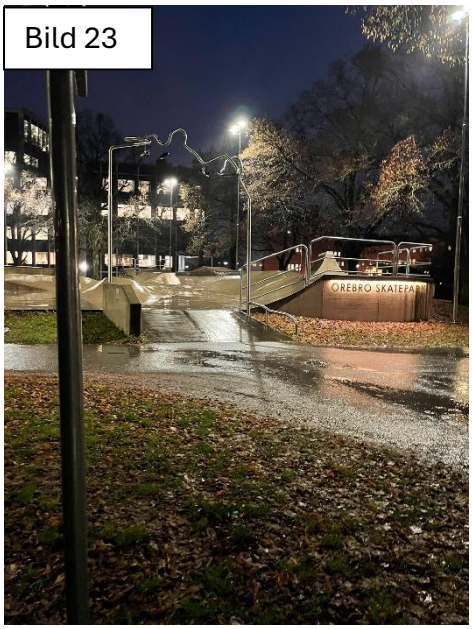

Bild 23

Bild 24

Bild 25

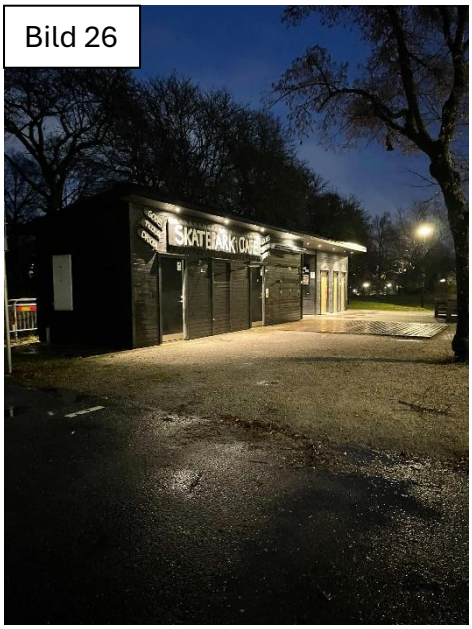
Bild 26

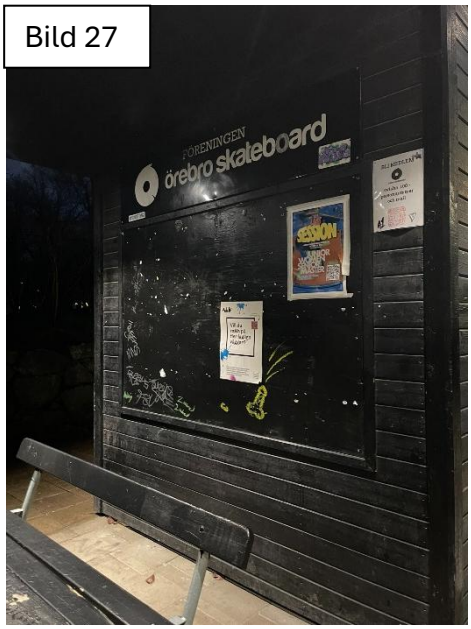

Bild 27

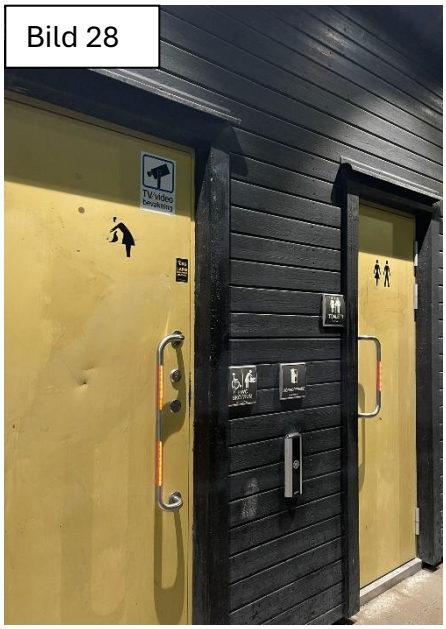
Bild 28